

FRANKRIJK PUUR
NORMANDIË WESTKUST
CALVADOS & MANCHE

TEKSTEN EN FOTOGRAFIE: Martijn Joosse
TEKSTEN EN ILLUSTRATIES: Marita Joosse-Mulder

FRANKRIJK PUUR NORMANDIË WESTKUST is een uitgave van Joesse Media te Kampen

Copyright © 2024 Joesse Media

Teksten: Martijn Joesse, Marita Joesse

Omslagontwerp, vormgeving binnenwerk en fotografie: Martijn Joesse

Illustraties: Marita Joesse

Druk: Wilco BV, Amersfoort

ISBN 9789083261737

NUR 512

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Ondanks alle aan de samenstelling van dit boek bestede zorg kan noch de uitgever noch de auteur aansprakelijk worden gesteld voor eventuele schade die het gevolg is van enige fout in deze uitgave.

RESTAURANT
du Vieux Honfleur

MAISON DU VIEUX HONFLEUR
1870
MAISON
D'ART ET D'HISTOIRE
D'ART ET D'HISTOIRE

Phare de Goury

VOORWOORD

Wat leuk dat je onze reisgids van de departementen Calvados en Manche in handen hebt! Deze streken aan de westkust van Normandië zijn zo veelzijdig dat iedereen er wat van zijn of haar gading kan vinden. Eindeloze zandstranden, schilderachtige dorpen met vakwerkhuizen, bijzondere kastelen en eeuwenoude steden voor wie graag cultuur opsnuift tijdens de vakantie, en ruige natuur voor avontuurlijk gezinde reizigers. Wandelen over steile paadjes, kanoën op bochtige rivieren, parapente, het kan hier allemaal.

Calvados en Manche zijn gebieden die een onuitwisbare indruk achterlaten. Zo genieten wij nog steeds na van de heuvelachtige landschappen bij Clécy, een wandeling bij zonsopkomst over een kustpad op het schiereiland Cotentin en de zeevruchten die we aten in Barfleur. Indrukwekkend waren de bezoeken aan de landingsstranden van D-Day, de musea over de oorlog en de begraafplaatsen. In Bayeux verbaasden we ons over de ijver van eeuwen geleden, toen het wereldberoemde tapijt werd geborduurd.

In deze gids hebben we geprobeerd een goed beeld te geven van de westkant van Normandië. We hebben de hoogtepunten voor je verzameld, maar laten je ook kennismaken met verborgen parels.

Veel plezier in Normandië!

Martijn & Marita

INHOUD

- Introductie *8*

CALVADOS

- Steden en dorpen *18*
- Bezienswaardigheden *32*
- Wandelen en fietsen *38*
- Activiteiten *42*
- Rondritten *44*
- Markten en evenementen *52*
- Eten, drinken en slapen *54*
- Net over de grens *56*
- Een week in Calvados & Met kinderen *58*

- Culinaire specialiteiten *118*
- Reis naar Calvados en Manche *120*
- À faire *122*
- Weekplanner *126*
- Notities *132*
- Index *142*

MANCHE

- 64 Steden en dorpen •
- 84 Bezienswaardigheden •
- 90 Wandelen en fietsen •
- 94 Activiteiten •
- 96 Rondritten •
- 104 Markten en evenementen •
- 108 Eten, drinken en slapen •
- 110 Net over de grens •
- 114 Een week in Manche & Met kinderen •

INTRODUCTIE

Vanaf de monding van de Seine tot aan de baai van Mont Saint-Michel strekt zich een gebied uit met een fascinerende geschiedenis en prachtige natuur. In de binnenlanden van de departementen Calvados en Manche vind je eeuwenoude coulisselandschappen en moerasgebieden. De kust wordt gekenmerkt door uitgestrekte zandstranden en, aan de westkant, ruige rotsen en kappen. De stranden tussen Ouistreham en Sainte-Mère-Église zijn de geschiedenisboeken ingegaan als landingsstranden van D-Day en hebben een grote aantrekkingskracht. Maar naast deze stranden en de Mont Saint-Michel, waar ieder jaar miljoenen bezoekers op af komen, zijn er nog tal van rustige plekken te ontdekken in dit deel van Normandië. Ga bijvoorbeeld eens wandelen of fietsen in Suisse normande, zoek een plekje aan de kades van een authentiek vissersdorp om te genieten van een schotel *fruits de mer*, of maak een rondrit langs ciderdorpjes in de streek Auge.

GESCHIEDENIS

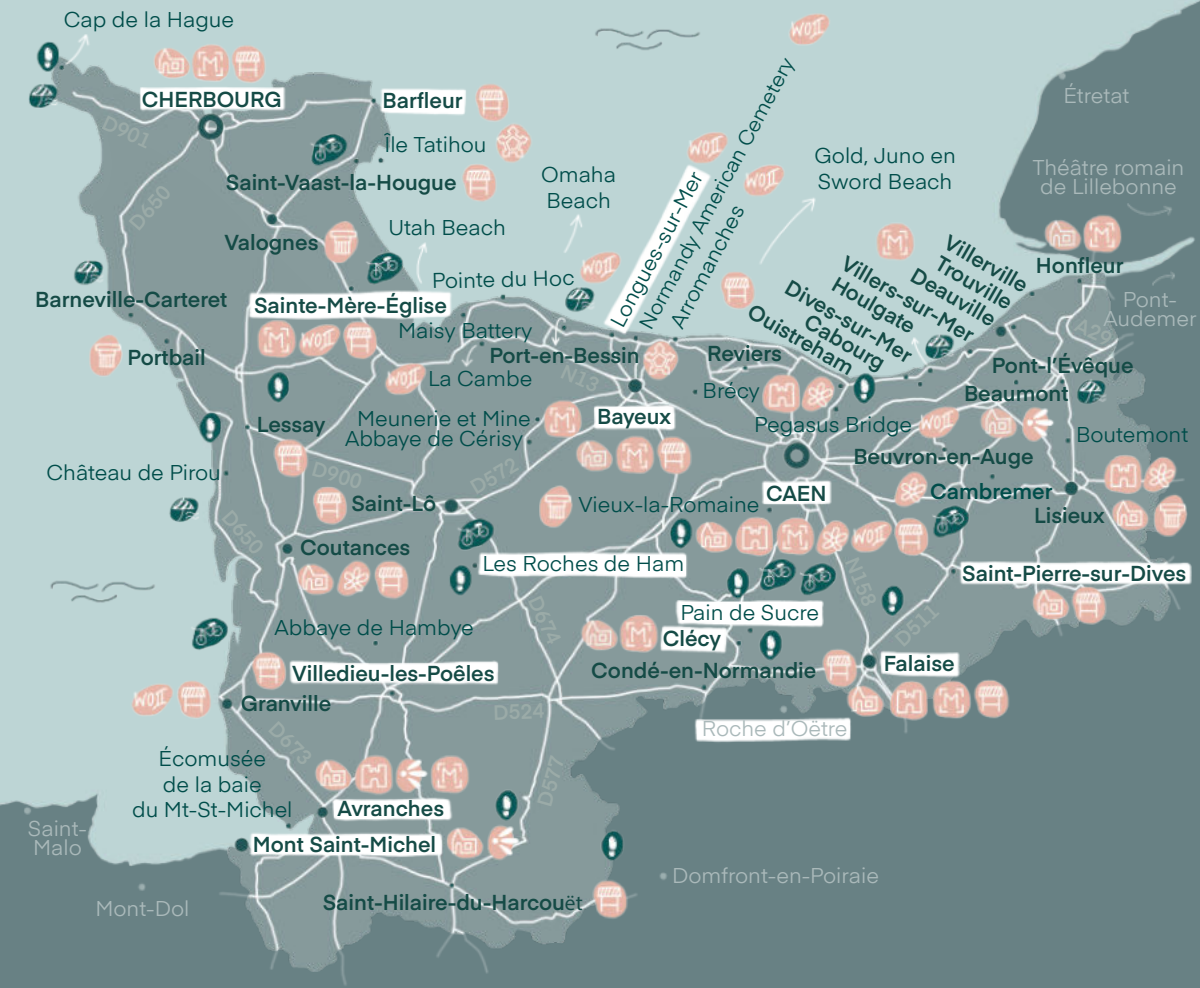
Er is relatief weinig bekend over de prehistorische bewoning van Normandië. De moderne geschiedenis van deze streek begint met de komst van de Romeinen, die hier een handjevol Keltische stammen aantreffen. Net als in andere delen van het Romeinse Rijk ontstonden al snel de typische Romeinse bouwwerken en steden, en werden de lokale bewoners

geïntegreerd in het Romeinse leven. De belangrijkste overblijfselen in deze streek vind je bij het plaatsje Vieux, ten zuidwesten van Caen. Na de val van het Romeinse Rijk kwamen de Franken en ontstonden er her en der benedictijner abdijen, waarvan Mont Saint-Michel de bekendste werd.

Willem de Veroveraar

De naam Normandië heeft zijn oorsprong in de negende eeuw, toen de streek geteisterd werd door invallen van Vikingen, die zich hier uiteindelijk ook vestigden. Een van de nazaten van deze 'noormannen' was Willem de Veroveraar, die Engeland onderwierp. Het verhaal daarvan wordt verteld op het wereldberoemde Tapijt van Bayeux. Hij kwam rond 1028 ter wereld in Falaise, werd hertog van Normandië en leidde een vloot van Normandiërs, Bretons, Vlamingen en Fransen naar Engeland om daar de troon op te eisen. Hij won de strijd en werd op 25 december 1066 in Westminster Abbey tot koning gekroond.

Aan het begin van de twaalfde eeuw gaat Normandië over in handen van de Plantagenêts - een dynastie die behalve over Franse gebieden ook over Engeland heerste -, en een eeuw later verovert de Franse koning Philippe II Auguste het grondgebied. Gedurende de Honderdjarige Oorlog was Normandië vervolgens Engels eigendom, halverwege de vijftiende eeuw lukte het de Fransen

- Kerk
- Kasteel
- Museum
- Markt
- Uitzicht
- Tuin
- Vauban-vesting
- Romeinse overblijfselen
- Tweede Wereldoorlog

● Fougères

Alpes mancelles

Sainte-Suzanne

Bayeux

om het gebied stukje bij beetje terug te winnen. Na de middeleeuwen kwam de streek in rustiger vaarwater, uitgezonderd enkele periodes van volksoproeren in de zeventiende en achttiende eeuw. De kustgebieden profiteerden van de visserij en scheepvaart, de binnenlanden gingen zich toeleggen op de productie van onder meer cider en calvados. De populariteit van beide dranken in Parijs hielp mee aan de groei van het aantal boomgaarden en distilleerderijen.

De twintigste eeuw werd getekend door de Tweede Wereldoorlog. Na 1940 werd de Normandische kust onderdeel van de Atlantikwall en verrezen er in hoog tempo bunkers en kustbatterijen. Op 6 juni 1944 vonden op de stranden van Calvados en de oostelijke Manche de landingen plaats die het begin vormden van de bevrijding van Europa, in het Frans ook wel *le débarquement* of *Jour-J* genoemd. In de weken daarna vormde de streek het toneel van zware gevechten. Nog altijd is er veel dat herinnert aan deze tijd. Er zijn oorlogsmusea en begraafplaatsen en met

name rond 6 juni zijn er in heel de streek manifestaties en tentoonstellingen met oud oorlogsmaterieel.

GASTRONOMIE

Voor wie houdt van lekker eten, zijn de departementen Manche en Calvados een topbestemming. Omdat het kustgebieden zijn, is niet verwonderlijk dat een groot deel van de culinaire specialiteiten met de zee te maken heeft. Tijdens een diner of lunch in een lokaal restaurantje heb je bijvoorbeeld grote kans om *coquilles de Saint-Jacques* en mosselen (*moules*) op het menu te zien staan. Coquilles vind je op veel plekken langs het Kanaal en de Atlantische Oceaan kust. Ongeveer de helft van de Franse productie is echter afkomstig uit Normandië, en weer een groot deel daarvan komt uit een van de havens van Calvados en Manche, zoals Honfleur, Grandcamp, Port-en-Bessin, Saint-Vaast-la-Hougue en Granville. Mosselen worden in Normandië vaak met een crèmesaus gegeten, van onder meer boter, room, cider en knoflook. Daarnaast speelt de appel een

grote rol in de Normandische keuken. Je vindt deze terug in taarten, maar bovenal natuurlijk in de cider en sterkedrank calvados. Anders dan je misschien zou vermoeden is calvados niet alleen afkomstig uit het departement Calvados. Ook in Manche vind je veel stokerijen van deze in binnen- en buitenland geliefde drank.

Tot slot vind je dankzij de veeteelt in deze streek ook veel kazen zoals camembert, livarot en pavé d'Auge. De beurre d'Isigny, een zachte roomboter, is vermaard in heel Frankrijk.

KLIMAAT

Het grootste deel van Manche en Calvados

staat onder invloed van een zeeklimaat. Dat betekent gematigde temperaturen (relatief warme winters en koele zomers) en regelmatig neerslag. Het westen en noorden worden het meest bepaald door het zeeklimaat, hoe verder landinwaarts je gaat hoe minder: minder neerslag, hogere temperaturen in de zomer en lagere in de winter. Het reliëf speelt echter ook een rol. Zo liggen de temperaturen in Suisse normande en de zuidoostelijke Manche gemiddeld een paar graden lager. Daarnaast zorgen heuvels voor de vorming van wolken, waaruit ook regelmatig neerslag kan vallen.

CALVADOS

Hoofdstad: Caen

Inwoners: 689.000

Oppervlakte: 5548 vierkante kilometer

Afstand vanaf Utrecht: ongeveer 640 kilometer

Laagste punt: 0 meter, kust

Hoogste punt: 362 meter, Mont Pinçon

MANCHE

Hoofdstad: Saint-Lô

Inwoners: 495.000

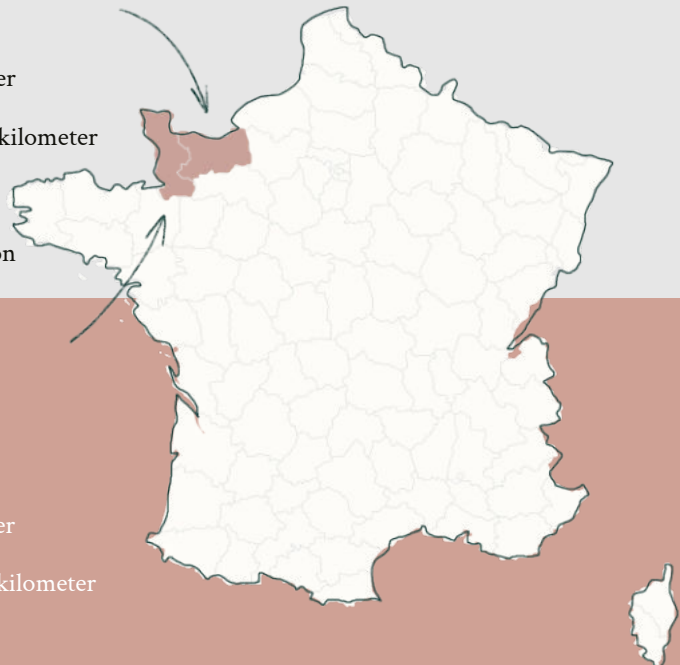
Oppervlakte: 5938 vierkante kilometer

Afstand vanaf Utrecht: ongeveer 740 kilometer

Laagste punt: 0 meter, kust

Hoogste punt: 368 meter, Chaulieu

IN HET KORT

■ Route des Crêtes nabij Clécy

Calvados

Stranden, Pays d'Auge, Suisse normande, Bocage virois

Combineer een bezoek aan de landingsstranden met de ontdekking van het platteland van Normandië. Achter de relatief drukke kust gaat een schitterend gebied schuil van coulisselandschappen, kronkelende rivieren en 'bergen'.

CALVADOS

Het departement Calvados ontstond ten tijde van de Franse Revolutie eind achttiende eeuw. De naam dankt het aan een rotsplateau ter hoogte van Arromanches, waarvan de benaming waarschijnlijk zelf weer afkomstig is uit het latijn: *calva dorsa*, dat zoiets betekent als 'kale rug'.

Calvados is op te delen in een aantal afzonderlijke streken met elk hun eigen identiteit. In het zuidoosten vind je de Pays d'Auge, een oude landstreek die zich ook voor een klein deel over de departementen Eure en Orne uitstrekt. Een landelijke streek met kleine dorpen met een grote hoeveelheid pittoreske vakwerkhuizen en veel boerderijen waar kaas, cider en calvados worden geproduceerd. Ga je naar het westen, dan kom je via het heuvelachtige Suisse normande in de Bocage Virois, een gebied met veel coulisselandschappen: kleine akkers en weilanden omringd door heggen. Ten noorden daarvan ligt de Bessin, het gebied rondom Bayeux. De Côte de Nacre bij Caen en de Côte Fleurie rondom Cabourg en Deauville zijn de benamingen van de kuststrook van de oostelijke Calvados.

Het toerisme in de streek concentreert zich voornamelijk op de kust. De landingsstranden zijn het drukst bezocht, gevolgd door de Côte Fleurie en havenstad Honfleur. In de Belle Époque, eind negentiende tot begin twintigste eeuw, groeiden de badplaatsen aan de Côte Fleurie uit tot populaire verblijfsplekken voor de Parijse elite en tal van kunstenaars. Sommige plaatsen zijn inmiddels ten prooi gevallen aan het begrip 'vergane glorie', maar anderen zoals Houlgate hebben de uitstraling van weleer behouden, soms wel na lange perioden van restauraties.

Natuurlijkhebbers weten de streek Suisse normande te vinden. De bijnaam 'Zwitsers' dankt het aan het landschap, dat hier en daar bergachtig aanvoelt. Rondom het stadje Clécy is van alles te beleven, van parapente tot mountainbiken, kanoën en wandelen. Maar ook op andere plekken in de binnenlanden van de Normandische westkust zijn er veel mogelijkheden om de natuur in te duiken. Wandel langs beekjes die zich een weg banen door een lappendeken aan weilanden en akkers in de *Bocage normand* of ontdek de *cidreries* van de Auge tijdens een uitdagende fietstocht.

JOUR J, D-DAY

Wie Normandië zegt, zegt D-Day, of *Jour J* en *le débarquement* zoals de Fransen het noemen. In de loop van de Tweede Wereldoorlog versterkte Duitsland grote delen van de Atlantische Kust met bunkers en artillerie, vanaf Noorwegen tot Zuid-Frankrijk. Duidelijk werd langzamerhand dat er een inval van geallieerde troepen zou plaatsvinden, de vraag was alleen waar precies. Pas-de-Calais, waar het Kanaal op z'n smalst is, lag voor de hand. Het werd echter de baai van de Seine.

Op de morgen van 6 juni 1944 begon 'Operatie Overlord' en stak een armada aan oorlogsschepen de zee over, in combinatie met massale luchtsteun van bommenwerpers en jachtvliegtuigen. Duizenden soldaten bestormden de stranden tussen Sainte-Mère-Église en Ouistreham, en nog eens duizenden soldaten werden via de lucht achter de Duitse linies gedropt. In totaal deden zo'n drie miljoen soldaten mee aan de landingen, wat het de grootste amfibische operatie uit de militaire geschiedenis maakt. In het westen hadden de Amerikanen Utah Beach en Omaha Beach als richtpunt, de oostelijke stranden waren het terrein van de Britten (Gold Beach), Canadezen (Juno Beach) en nog een Britse divisie (Sword Beach).

Sporen

De strijd was hevig en de verliezen waren enorm, aan beide kanten. Stille getuigen daaraan zijn nog altijd de oorlogsbegraafplaatsen die langs de kust liggen, van zowel geallieerde als Duitse gevallen. In een week tijd werd slechts een paar kilometer aan terrein gewonnen, en pas na enkele maanden konden de geallieerden doorstoten tot verder in Frankrijk.

Nog altijd kom je overal de sporen van de strijd tegen. In het landschap, bijvoorbeeld in de vorm van kraters bij Pointe du Hoc en bunkers en resten van Mulberryhavens langs de hele kust, maar ook doordat in allerlei musea en op begraafplaatsen de herinnering levend wordt gehouden. Het hele jaar kun je in de streek terecht voor het bezoeken van de herdenkingsplekken. Wil je je echt helemaal onderdompelen in de geschiedenis van D-Day, plan dan je bezoek in de eerste week van juni. Nog ieder jaar vinden er rond die datum namelijk allerlei herdenkingen plaats en verzamelen liefhebbers van oud legermaterieel zich in de streek voor optochten en bezichtigingen.

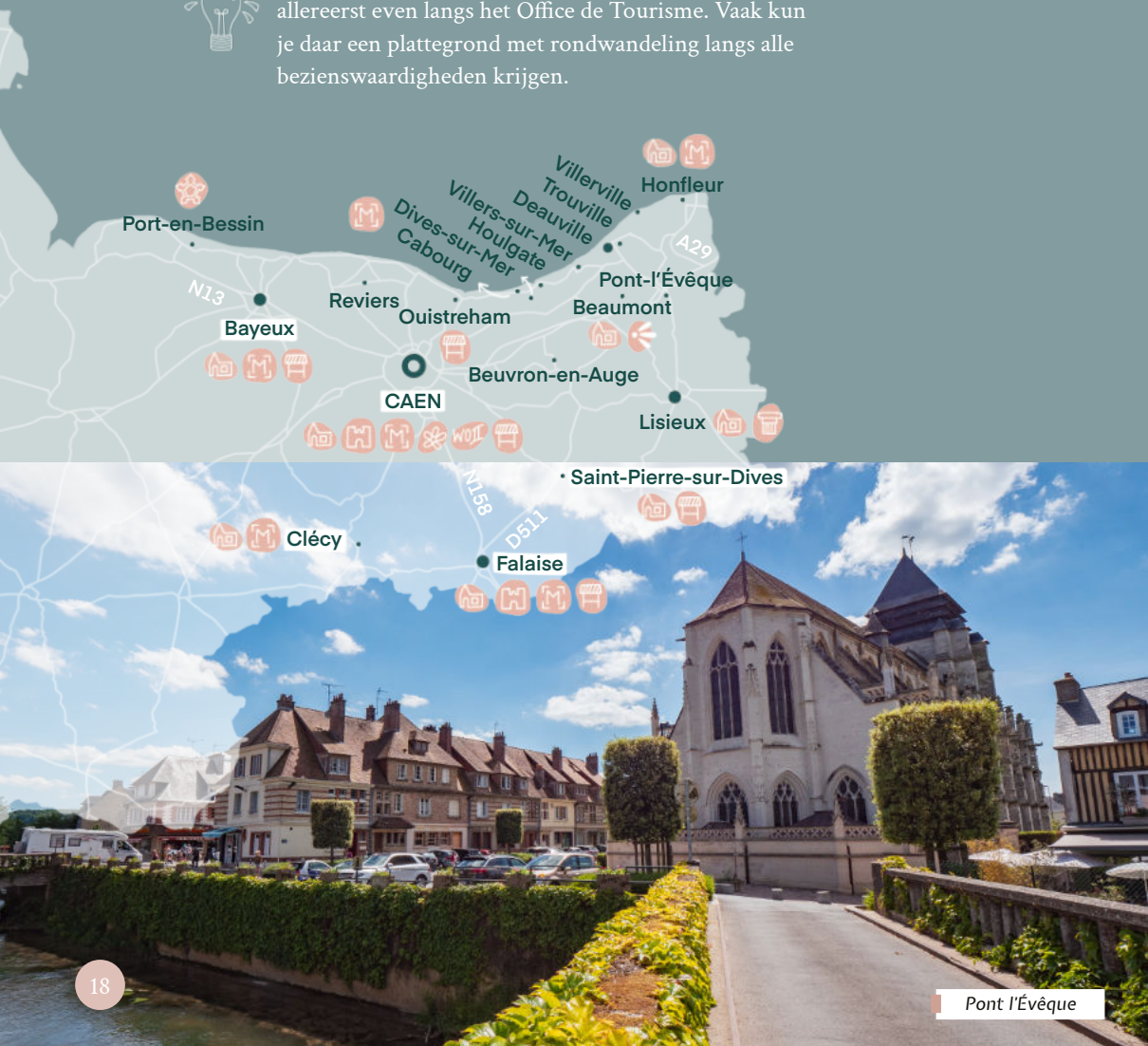

STEDEN & DORPEN

Tijdens de Tweede Wereldoorlog is veel cultureel erfgoed in de streek verwoest. Toch zijn er in Calvados nog genoeg sfeervolle dorpen en steden te vinden. Op deze pagina's verzamelen we de leukste plekken voor je. Bij Bayeux en Caen vind je een kaartje met wandelroute die je kunt volgen om de hoogtepunten te ontdekken.

Als wij een dorp of stad bezoeken, gaan we meestal allereerst even langs het Office de Tourisme. Vaak kun je daar een plattegrond met rondwandeling langs alle bezienswaardigheden krijgen.

BAYEUX

Als een van de weinige steden in dit deel van Normandië bleef Bayeux grote verwoestingen tijdens de Tweede Wereldoorlog bespaard. Daardoor zijn er in het oude stadscentrum nog veel authentieke sporen van de geschiedenis terug te vinden.

Om deze sporen van Vieux Bayeux te ontdekken kun je beginnen bij het riviertje Aure (1), dat al in de begintijd van Bayeux een grote rol speelde. Langs de rivier heerste er altijd een bedrijvige sfeer, met onder meer de weverijen en stoffenververijen. Nog altijd zijn er een tweetal watermolens te bewonderen, een aan de zuidkant en een aan de noordkant van het centrum. Loop vanaf het riviertje naar de kathedraal (2). Je bevindt je hier in de alleroudste delen van de stad. Onder je voeten liggen de fundamenten van de Romeinse nederzetting, waar bij de kathedraal nog een klein deel van te zien is. De kathedraal zelf is een mooie mengeling van bouwstijlen, met name de romaanse en gotische. De onderste delen dateren nog uit de elfde eeuw. Loop ook zeker even de middeleeuwse crypte in, waar je bijzondere fresco's kunt zien uit de vijftiende eeuw. Ben je orgelliefhebber, dan zijn de twee orgels de moeite waard. De bekende orgelbouwer Aristide Cavaillé-Coll heeft hier zijn sporen nagelaten. Het koororgel is volledig van zijn hand, en hij was ook verantwoordelijk voor de restauratie van het hoofdorgel. Je kunt ze horen spelen tijdens concerten die regelmatig gehouden worden, of uiteraard ook

tijdens de wekelijkse kerkdiensten.

Na de kathedraal loop je verder door de stad, waarbij je langs enkele imposante stadspaleisjes komt. Aan de westkant van het centrum lag tot ongeveer drie eeuwen geleden een belangrijk kasteel uit de tijd van Richard van Normandië, die in de tiende eeuw leefde. Bij de ontmanteling in 1773 werden nog funderingen vanuit de Romeinse tijd teruggevonden. Tegenwoordig vind je op deze plek een stadspark (3), voorzien van een fontein en een groot aantal hoge bomen.

De laatste resten van de stadsmuur die Bayeux ooit omringden vormen de volgende plek die je niet mag missen tijdens je wandeling door Bayeux. Loop door een oud poortje en je ziet de overblijfselen van een verdedigingstoren die opgenomen was in de muren (4). Hierna kom je uit bij de Rue Saint-Malo (5), die doorloopt in de Rue

Saint-Martin en de Rue Saint-Jean. Deze lange rechte straat was ook vroeger al de centrale winkelstraat van Bayeux, wat ook blijkt uit een aantal zeer fraaie vakwerkhuisen die hier staan.

Vervolgens bereik je het Office de Tourisme (6), dat gevestigd is in de oude vismarkt boven op een brug over de Aure. Voor het mooiste uitzicht van Bayeux moet je na de vismarkt links het straatje inslaan. Je komt dan op een soort kade met aan het eind daarvan een bruggetje (7). Van hier heb je een prachtig panorama op de oude gebouwen van Bayeux, met de torens van de kathedraal die er bovenuit steken. Tot slot wandel je langs het voormalige Groot-Seminarie uit de zeventiende eeuw. Hier wordt het wereldberoemde Tapis de Bayeux tentoongesteld (8).

BEAUMONT-EN-AUGE

Het kleine dorp Beaumont-en-Auge is bekend vanwege de traditionele vakwerkhuisjes die je hier veel ziet. Het dorp ligt op ongeveer negentig meter hoogte en kijkt uit over de vallei van de Touques. Vanaf enkele punten heb je zelfs uitzicht tot aan de zee bij Deauville. De geschiedenis van het dorp begint rond de negende eeuw, als hier een klooster verrijst. Die overleefde de verwoestingen van de Noormannen niet, maar onder het bewind van Willem de Veroveraar worden opnieuw her en der kerken en kloosters opgericht. Zo ook de priorij van Beaumont. Van de huidige kerk dateren nog enkele delen uit de elfde eeuw, waaronder de toren. De talloze vrolijk gekleurde vakwerkhuisen in het dorp, typisch voor

het Pays d'Auge, stammen voornamelijk uit de zeventiende en achttiende eeuw.

BEUVRON-EN-AUGE

Beuvron-en-Auge, een van de *Plus beaux villages de France*, dankt z'n charme met name aan het centrale plein dat omringd wordt door kleurrijke vakwerkhuisen. Op het plein staat trots de markthal, die in de jaren zeventig grootscheeps gerestaureerd werd met gebruikmaking van oude materialen. Een van de andere hoogtepunten van het dorp zie je direct aan je linkerhand als je Beuvron-en-Auge vanuit het zuiden binnen komt rijden: een massief vijftiende-eeuws vakwerkhuis. Dit *manoir* (landhuis) behoort tot de oudere vakwerkhuisen uit de streek. Het dorp is populair onder toeristen, het is dan ook bijzonder fotogeniek. Heel veel tijd om alles te zien heb je niet nodig, maar neem de gelegenheid vooral ook waar om even op een